

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สังคมศึกษา) ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดขอนแก่น

5.1.2 เพื่อเปรียบเทียบการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 386 คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

1) แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน ในด้านต่างๆ

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้แหล่ง

ความรู้ในชุมชน

2) การสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นการพูดคุย ชักถามกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์โรงเรียนที่พบว่ามีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอนมากที่สุด

2.2 สัมภาษณ์โรงเรียนที่พบว่ามีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอนน้อยที่สุด

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีผู้ช่วยในการวิจัย ซึ่งอยู่ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้เก็บข้อมูลให้และรวบรวมไว้ที่สำนักงานก่อนเบื้องต้น จากนั้นผู้วิจัยจึงได้เดินทางไปรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ช่วยวิจัย ในแต่ละอำเภอด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 2-20 มีนาคม 2541

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์คณะครูในโรงเรียนที่พบว่ามีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนมากที่สุด และน้อยที่สุด ด้วยตนเอง

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC ซึ่งแยกวิเคราะห์ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นความถี่ และร้อยละ

2) วิเคราะห์การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน

3) เปรียบเทียบการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยใช้สถิติทดสอบ One - way ANOVA

4) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยยึดคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหลักและนำเสนอข้อมูลแบบความเรียง

5.2.5 สมมติฐานการวิจัย

1) ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สังคมศึกษา) ที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนในลักษณะที่แตกต่างกัน

5.3 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

5.3.1 สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.2 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.8 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 41.2 วุฒิทางการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.2 วิชาเอกที่จบมาส่วนใหญ่เป็นวิชาเอกอื่น ๆ ที่มาสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) เช่น ภาษาไทย ประถมศึกษา วิทยาศาสตร์ เน้นแนว ช่างอุตสาหกรรม เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 71.2 และกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมาคือ ขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 34.7 ขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 19.7

5.3.2 การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา)

ครูผู้สอนใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยอันดับแรก ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนมีประโยชน์ รองลงมา ได้แก่ ครูผู้สอนมีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประเภทต่างๆ ครูผู้สอนใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ ครูผู้สอนมีปัญหา อุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

5.3.3 การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ในการเรียนการสอน

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ประเภทของแหล่งความรู้ในชุมชนที่ครูผู้สอนใช้ประกอบการเรียนการสอนมากที่สุด คือ พิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ทางชุมชนจัดขึ้น รองลงมา คือ กิจกรรมทางประเพณี ได้แก่ บุญบั้งไฟ, บุญข้าวฉี่ ฯลฯ ส่วนประเภทของแหล่งความรู้ในชุมชนที่ครูผู้สอนใช้ในการเรียนการสอนน้อยที่สุด คือ หน่วยงานสถานศึกษา

5.3.4 การใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอน

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีการต่าง ๆ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ “ปานกลาง” วิธีการที่ครูผู้สอนใช้มากที่สุด คือ นำนักเรียนออกไปศึกษาและร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น รองลงมา คือ นำสิ่งแวดล้อมที่อยู่ตามธรรมชาติ มาประกอบการเรียนการสอน ส่วนวิธีการที่ครูผู้สอนใช้น้อยที่สุด คือ ดัดต่อขอยืมสไลด์ วิดีทัศน์จากสถานทีราชการ

5.3.5 ประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอน

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีความเห็นว่าการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีประโยชน์อยู่ในระดับ “มาก” ครูผู้สอนเห็นว่าการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมีประโยชน์มากที่สุดในการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรักและผูกพันในท้องถิ่นของตน รองลงมา คือ ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้กับชุมชนในชีวิตจริงที่ตนอาศัยอยู่ ส่วนประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนที่ครูผู้สอนเห็นว่ามีประโยชน์น้อยที่สุด คือ ให้อีกาสแก่ชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการศึกษา

5.3.6 ปัญหา อุปสรรค ในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีความเห็นว่า ในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีปัญหา อุปสรรค อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ปัญหา อุปสรรค ในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน ที่พบมากที่สุด คือ ขาดแคลนงบประมาณ รองลงมา คือ ระเบียบการในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่มีมากเกินไปทำให้ยุ่งยาก ส่วนปัญหา อุปสรรค ในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนที่พบน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารไม่สนับสนุนเท่าที่ควร

5.3.7 เปรียบเทียบการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอน ของครูผู้สอนใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน

1. การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ในการเรียนการสอนของครูผู้สอนกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการใช้แหล่ง ความรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน
2. วิธีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคม ศึกษา) ที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีวิธีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ใน การเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน
3. ครูผู้สอนที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการใช้ แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอนไม่ แตกต่างกัน
4. ครูผู้สอนที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหา อุปสรรค ในการนำแหล่ง ความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3.8 ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนมีการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการเรียน การสอนมากที่สุด

จากผลการไปสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และ นักเรียน พบว่า ด้านผู้บริหาร

1. ผู้บริหารให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งความรู้ใน ชุมชนประกอบการเรียนการสอน เป็นอย่างดี
2. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนได้เข้าร่วม ประชุมในการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และได้มีการกล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งความรู้ ในชุมชน และได้จัดทำแผนทำโครงการในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน ร่วมกันเช่น โครงการทัศนศึกษานอกสถานที่, โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยวัสดุอุปกรณ์ ที่หาได้ง่ายจากท้องถิ่น เป็นต้น

ด้านครูผู้สอน

1. ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนและนำ แหล่งความรู้ในชุมชน มาใช้ประกอบการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนต่างๆ เกือบทุกหน่วยการ เรียน เท่าที่จะสามารถทำได้
2. ครูผู้สอนได้มีการสำรวจแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และได้มีการเก็บบันทึกไว้เพื่อ สะดวกในการค้นหาและใช้ประโยชน์ต่อไป

3. ครูผู้สอนเห็นว่าหน้าที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งความรู้ในชุมชนอย่างดียิ่ง ทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านนักเรียน

1. นักเรียนส่วนมากต้องการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ความรู้ในชุมชนมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

2. นักเรียนมีความสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนการสอนวิธีนี้

5.8.9 ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนมีการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการเรียนการสอนน้อยที่สุด

ผลจากการไปสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และ นักเรียน พบว่า

ด้านผู้บริหาร

1. ผู้บริหารเห็นว่า การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนนั้นมีประโยชน์ แต่จะให้ความสำคัญมากก็เป็นไปไม่ได้ เพราะการที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีนี้ต้องเสียเวลามาก และค่าใช้จ่ายสูง เก่งว่าจะไม่คุ้มกับประโยชน์ที่จะได้รับ

2. ผู้บริหารยังไม่เข้าใจการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนเท่าที่ควร จึงไม่สามารถให้คำแนะนำ หรือทำกรณีศึกษาดูตามการสอนได้อย่างดีพอ

ด้านครูผู้สอน

1. เห็นด้วยกับประโยชน์ของการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน แต่ไม่ค่อยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีนี้ เนื่องจากว่า ไม่ค่อยมีเวลา เพราะมีงานที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอนอีกมาก

2. ขาดแคลนงบประมาณ

3. ครูผู้สอนเห็นว่าหน้าที่ที่จะพานักเรียนไปศึกษาแหล่งความรู้ที่อยู่ไกลโรงเรียนนั้นทำได้ยาก เพราะต้องรับผิดชอบมากในเรื่องความปลอดภัยของเด็กนักเรียน

ด้านนักเรียน

1. ต้องการให้ครูนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนมากกว่าการสอนแบบปกติ เช่น ออกไปสำรวจชุมชน, ทัศนศึกษานอกสถานที่, ร่วมกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น นักเรียนเบื่อกับที่จะต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียน

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

1. ควรมีการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ในชุมชน กิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อให้ชุมชนเห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญแก่ชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. ครูควรสำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนว่ามีแหล่งความรู้อะไร ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ในชุมชน กิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น พร้อมทั้งจัดเก็บระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้ในชุมชนนั้น ๆ ด้วยการจัดทำรายชื่อ สถานที่ วิธีการติดต่อ บุคคลที่ติดต่อ ข้อมูลที่จะศึกษาได้ เพื่อสะดวกในการติดต่อ
3. ควรให้การสนับสนุนการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เช่น มีการจัดสรรงบประมาณให้สนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกำหนดชั่วโมงเพื่อฟังการบรรยายของวิทยากร กำหนดกิจกรรมการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียนเหล่านี้เป็นต้น
4. ครูควรทำการประเมินผล ติดตามผล หลังจากการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป
5. ปรับปรุงกฎระเบียบการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ให้เอื้อต่อการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

5.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครองในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน
2. ศึกษาการใช้แหล่งความรู้ชุมชนระหว่างโรงเรียนในเมือง ชนบท มีความแตกต่างกันอย่างไร
3. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา
4. การสำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในด้านที่ตั้งของแหล่งความรู้ในชุมชน ตั้งอยู่ที่ใดบ้างและเหมาะสมที่จะใช้สอนในเนื้อหาใดได้บ้าง